

ปราชญ์ชาวบ้านด้านหัตถกรรม

ข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน

ชื่อ - สกุล : นางแก้ว ตาสิงห์   วันเดือนปีเกิด : ตุลาคม 2476   อายุ 87 ปี
การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ 4   ประกอบอาชีพ : จักสานใบตาล
ที่อยู่ : บ้านเลขที่ 216 หมู่ที่ 7 ชุมชนบ้านช้าง ตำบลปงแสนทอง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง
เบอร์โทรศัพท์ : 080-4979618

ผลงาน

การจักสานใบตาล ได้แก่ กล่องข้าวสี่เหลี่ยม กล่องข้าวสี่เหลี่ยมทรงสูง กล่องข้าวหกเหลี่ยม
กระเป่าถือ - กระเป่าสะพายทรงสี่เหลี่ยม กระเป่าถือทรงทุเรียน

การถ่ายทอดผลงาน

- ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นวิทยากรสอนการจักสานใบตาลแก่นักเรียนโรงเรียนพินิจวิทยา จังหวัดลำปาง
- ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ สาธิตการจักสานใบตาลในงาน “พยาบาลนิทรรศ ๒๐๐๖” ณ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครลำปาง
- ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นวิทยากรสอนการจักสานใบตาลแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์ลำปาง
- ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นวิทยากรสอนการจักสานใบตาลแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
- ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ร่วมสาธิตการจักสานใบตาลและจำหน่ายสินค้าในงาน “ตื่นตาสินค้า GI ตื่นใจอัตลักษณ์ชุมชน” ณ ตลาดคลองผดุงกรุงเกษม บริเวณข้างทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพมหานคร

การถ่ายทอดผลงาน

- ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ร่วมสาธิตการจักสานใบตาลและจัดแสดงสินค้า “ผญาล้านนา นำคุณค่าสู่ไทยนิยม ยั่งยืน” ในงาน LANNA EXPO ๒๐๑๘ ณ ช่วงวัฒนธรรม ศูนย์การประชุมและแสดงสินค้านานาชาติ เฉลิมพระเกียรติ ๗ รอบ พระชนมพรรษา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- ร่วมสาธิตการจักสานใบตาลและจำหน่ายสินค้าในงานจัดแสดงและจำหน่ายสินค้า OTOP ณ ศูนย์แสดงสินค้า และการประชุมอิมแพ็คเมืองทองธานี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
- ร่วมสาธิตการจักสานใบตาลและจำหน่ายสินค้าในงานจัดแสดงและจำหน่ายสินค้า OTOP ทั่วประเทศ

ภูมิปัญญา : การจักสานใบตาล

ที่มาภูมิปัญญา

นางแก้ว ตาสิงห์ หรือ ยายแก้ว เป็นบุตรของ นายน้อง ช่างลื้อ และ นางมี กาด้อย บิดามีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่อำเภอห้างฉัตร และมารดามีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนบ้านช้าง ตำบลปงแสนทอง ครอบครัวยุโรปประกอบอาชีพทำนา หากมีเวลาว่างจากการทำนา บิดาและมารดาจะสานกล่องข้าวใบตาลทรงสี่เหลี่ยมเอาไว้ใช้ในครอบครัว ทำแจกญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน เพราะในชุมชนบ้านช้างที่ครอบครัวอาศัยอยู่มีต้นตาลเป็นจำนวนมาก สามารถหาใบตาลเพื่อนำมาสานกล่องข้าวได้ง่าย ยายแก้วเห็นบิดามารดาสานกล่องข้าวใบตาลมาตั้งแต่เด็กจึงสังเกตและฝึกทำครั้งแรกเมื่ออายุ ๗ ปี หากมีเวลาว่างจะฝึกทำเรื่อยๆ เมื่อเรียนจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จากนั้นไม่ได้ศึกษาต่อ จึงได้ไปช่วยครอบครัวทำนาและสานกล่องข้าวใบตาลเป็นประจำทำมาเรื่อยๆ จนชำนาญ เมื่ออายุ ๓๐ ปี จึงได้ยึดถือเป็นอาชีพประจำ โดยจะสานกล่องข้าวแล้วนำไปขายด้วยตนเองที่อำเภอแจ้ห่ม ในราคากล่องละ ๑ - ๒ บาท ต่อมายายแก้วได้ดัดแปลงรูปแบบกล่องข้าวจากแบบสี่เหลี่ยมเป็นสี่เหลี่ยมทรงสูงและแบบหกเหลี่ยม อีกทั้งได้เรียนรู้ฝึกหัดพัฒนาชิ้นงานมาทำกระเป๋าสานใบตาลในรูปแบบต่างๆ เช่น กระเป๋าถือ - กระเป๋าสะพายทรงสี่เหลี่ยม กระเป๋าถือทรงทุเรียน จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ยายแก้วได้นำกระเป๋าสะพายทรงสี่เหลี่ยมขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ OTOP และได้รับคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ ระดับสามดาว ปัจจุบันยายแก้วได้จำหน่ายสินค้าทั้งที่บ้านและร่วมจำหน่ายในงานกิจกรรมต่างๆ ทั้งของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร งานแสดงและจำหน่ายสินค้า OTOP ของจังหวัดลำปาง งานแสดง และจำหน่ายสินค้า OTOP ภาคเหนือ และงานแสดงและจำหน่ายสินค้า OTOP ของศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็คเมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี เป็นประจำทุกปี ซึ่งราคาสินค้าจะขึ้นอยู่กับขนาดและรูปแบบของสินค้า โดยกล่องข้าวสี่เหลี่ยมจะจำหน่ายในราคากล่องละ ๘ - ๒๐ บาท กล่องข้าวสี่เหลี่ยมทรงสูง จำหน่ายในราคากล่องละ ๔๐ - ๕๐ บาท กล่องข้าวหกเหลี่ยม จำหน่ายในราคากล่องละ ๑๐ - ๓๐ บาท กระเป๋าถือ - กระเป๋าสะพายทรงสี่เหลี่ยม จำหน่ายในราคาใบละ ๘๐ - ๒๐๐ บาท และกระเป๋าถือทรงทุเรียน จำหน่ายในราคาใบละ ๑๐๐ - ๑๕๐ บาท

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้

๑. ไบตาล

๒. แท่นพิมพ์ตัดไบตาล

๓. กรรไกร

ขั้นตอนการทำ

การสานกล่องข้าวไบตาลสีเหลือง มีขั้นตอน ดังนี้

๑. เตรียมไบตาลสำหรับการสานกล่องข้าว จำนวน ๒๔ เส้น แล้วนำไปใส่ในแท่นพิมพ์ตัดไบตาล เพื่อตกแต่งให้ไบตาลมีขนาดความกว้างเท่ากัน

๒. นำไบตาลที่ตกแต่งแล้วไปแช่น้ำในภาชนะที่เตรียมไว้เป็นเวลา ๒๐ วินาที จากนั้นนำกรรไกรตัดตกแต่งปลายทั้งสองด้านให้เป็นรูปปลายแหลม เพื่อให้ง่ายในการสานไบตาล

๓. การสานตัวกล่องข้าว ให้นำใบตาลที่เตรียมไว้วางเรียงชิดกันในแนวตั้ง จำนวน ๖ เส้น และสานสลับเส้นในแนวนอนอีก ๖ เส้น สำหรับเป็นฐานกล่องข้าว

๔. จากนั้นให้สานชั้นมุมตัวกล่องข้าวทั้งสี่ด้าน แล้วสานใบตาลสลับกันไปเรื่อยๆ จนได้ความสูงตามที่ต้องการ

๕. เมื่อสานจนได้ความสูงตามที่ต้องการแล้ว จากนั้นให้สานเก็บขอบกล่องข้าว โดยให้สานดัดปลายใบตาลลงไปยังตัวกล่องข้าว เพื่อเก็บปลายใบตาลให้สวยงาม เป็นอันเสร็จสิ้นการทำตัวกล่องข้าว

๖. สำหรับการทำฝากล่องข้าว นั้น จะมีขั้นตอนการทำเหมือนการสานตัวกล่องข้าวดังข้อ ๓ - ข้อ ๕ ทุกขั้นตอน เพียงแต่การสานตัวกล่องข้าว นั้นในการสานจะต้องดึงใบตาลให้แน่น แต่สำหรับการสานฝากล่องข้าว นั้นให้ดึงใบตาลไม่ต้องแน่นมาก เพื่อให้สามารถขยายขนาดของฝากล่องให้สวมรับกับตัวกล่องข้าวได้พอดี

๗. เมื่อได้ตัวกล่องและฝากล่องข้าวแล้วให้ลองนำมาสวมกันและปรับขนาดฝากล่องให้พอดีสามารถสวมรับกับตัวกล่องข้าวได้ จากนั้นใช้กรรไกรตัดแต่งเก็บปลายใบตาลให้เรียบร้อย สวยงาม เป็นอันเสร็จสิ้นการทำกล่องข้าวแบบสี่เหลี่ยม

